

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Jubilea a zprávy

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 35 (1990), No. 5, 301--303

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/139372>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1990

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

jubilea & zprávy

- N. F. Ovčinnikov; Moskva, Progress, (1967).
- [18] WHITTAKER E. A.: *History of the Theories of Aether and Electricity*. London, Nelson, vol. 2 (1953). Překlad do ruštiny: *Princip otnositělnosti*. Red. A. A. ĀAPKIN, Moskva, Atomizdat, (1973), str. 205. Diskuse otázky o hmotnosti viz str. 226 a dále.
- [19] PAULI W.: *Relativitäts Theorie*. Encykl. Math. Wis., Bd. 19. Leipzig, Teubner, (1921). Překlad do ruštiny: PAULI W.: *Těorija otnositělnosti*. Moskva, Leningrad; Gostěchizdat, (1947); Moskva, Nauka, (1973), 2 vydání, opravené podle anglického vydání z r. 1958.
- [20] EINSTEIN A.: *The Meaning of Relativity: Four Lectures Delivered at Princeton University*. May (1921). Překlad do ruštiny: SNT, 2 (1965) 5; kromě toho překlad této knihy vyšel jako samostatná publikace: EINSTEIN A.: *Suščnost těorii otnositělnosti*, Moskva, Izdat. Inostr. Lit., (1955).
- [21] LANDAU L. D., LIŠIC E. M.: *Těorija polja*. Moskva, Gostěchizdat, (1955).
- [22] FEYNMAN R.: *Phys. Rev.*, 76 (1949) 749; 769. Překlad do ruštiny: *Novějšje razvitije kvantovoj elektrodinamiki*. Red. D. D. IVANĚNKO; Moskva, Inostr. lit., (1954), str. 138, 161.
- [23] FEYNMAN R., LEIGHTON R., SANDS M.: *The Feynman Lectures on Physics*. Addison—Wesley, (1963), (1964), vol. 1, kapit. 15, 16; vol. 2, kapit. 28. Překlad do ruštiny: FEYNMAN R., LEIGHTON R., SANDS M.: *Fejnmánovskie lekcií po fizike*; Moskva, (1961), (1966); díl 2, kapit. 15, 16, díl 6, kapit. 28.
- [24] FEYNMAN R.: *The Reason for Antiparticles. Elementary Particles and the Laws of Physics*. The 1986 Dirac Memorial Lectures, Cambridge; New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney, Cambridge Univ. Press, (1987), str. 1. Překlad do ruštiny: UFN 157 (1989) 163.
- [25] ADLER C.: *Am. J. Phys.*, 55 (1987) 739.
- [26] EINSTEIN A.: *Autobiographical notes. Albert Einstein: Philosopher—Scientist* Edit. by P A SCHLIPP Evanston (1949). Překlad do ruštiny: SNT, 4 (1966) 259

Přeložil Jaroslav Sedlák

Rukopisy článků k osobním výročím nebo k výročím institucí musí být redakci dodány 9 měsíců před datem výročí, mají-li být publikovány včas.

K ŠEDESÁTINÁM AKADEMIKA KARLA VACKA

Dne 4. srpna jsme si připomněli šedesátiny profesora RNDr. Karla Vacka, DrSc., člena Československé akademie věd, vedoucího katedry chemické fyziky matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy.

Karel Vacek se narodil 4. srpna 1930 v Havlíčkově Brodě. Základní vzdělání získal na gymnáziu v Havlíčkově Brodě, kde vždy patřil mezi vynikající studenty. Po maturitě v r. 1949 se — jak sám často přiznává — pod vlivem své tety učitelky rozhodl studovat fyziku a chemii na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Vysokoškolské studium ukončil v r. 1953 na matematicko-fyzikální fakultě UK. Tři roky pracoval jako asistent na přírodovědecké fakultě. Od r. 1956 je činný na matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy, kde se habilitoval a byl ustanoven docentem v r. 1964. V letech 1962 až 1965 působil jako hostující docent na katedře fyziky Chartumské univerzity v Sudánu, kde získal cenné zkušenosti. Profesorem byl jmenován a ustanoven v roce 1976, když předtím v roce 1974 obhájil doktorskou disertaci v oboru experimentální fyzika. V roce 1981 byl jmenován členem korespondentem ČSAV a v roce 1988 zvolen akademikem — řádným členem ČSAV.

Vědecká činnost akademika Vacka se začala rozvíjet od r. 1954 ve Fyzikálním ústavu Karlovy univerzity, vedeném prof. dr. Ladislavem Zachovalem, členem korespondentem ČSAV. Absolutorium oboru fyzika a chemie umožnilo Karlu Vackovi začít se zabývat poměrně složitým fyzikálně-chemickým problémem, jakým je tvorba latentního obrazu v iontových krystalech, tvořících dodnes materiální základnu foto-

grafické a filmové techniky — AgCl a AgBr. Komplexní studium této problematiky, jehož páteří se stala optická absorpční a emisní spektroskopie, vyústilo ve své první etapě do návrhu spřesněného modelu tvorby latentního fotografického obrazu v rámci pásové teorie pevných látek a později vedlo k objasnění řady otázek týkajících se podstaty přenosu energie a mechanismu luminiscence ve zmíněných látkách. V počátku tohoto období měl značný vliv na formování Vackových teoretických představ o fyzice pevných látek prof. dr. Zdeněk Matyáš. Významnými mezníky byly též dva Vackovy dlouhodobé studijní pobyty na Univerzitě L. Pasteura ve Strasbourgu u prof. S. Nikitina (r. 1961 a 1967—68). Zejména druhy z nich, v jehož průběhu se Vacek zabýval vlivem intenzivního laserového buzení na fotofyzikální děje v krystalech stříbrných halogenidů při velmi nízkých teplotách, ovlivnil výrazně směřování dalšího výzkumného programu katedry jím vedené. Po návratu do Prahy orientuje prof. Vacek své spolupracovníky a žáky na nelineární optiku a laserovou spektroskopii. Vzniká tak první experimentální pracoviště tohoto typu v Československu. Ukázalo se, že tento aktuální směr výzkumu byl zvolen velmi šťastně a do dnešní doby tvoří důležitou součást vědecko-výzkumné problematiky katedry chemické fyziky MFF UK. Dovršením a uzavřením tohoto období jubilantovy vědecké práce bylo v r. 1971 předložení doktorské disertace „Luminiscence krystalů AgCl“.

Podobnou správnou intuici prokázal K. Vacek při volbě druhé vědecké problematiky. V polovině šedesátých let, kdy se ve vědeckých kruzích začalo intenzivně diskutovat o problémech se zajišťováním energetických zdrojů a výživy lidstva, začal prof. Vacek vytvářet vědecký tým, který se pod jeho vedením věnuje studiu otázek fyzikálních základů procesu fotosyntézy. Tento program fyzikálního výzkumu míří jednak ke zvládnutí přeměny a využití sluneční energie, jednak ve spolupráci s biologi a chemiky k detailnímu pochopení primárních procesů fotosyntézy a jejich racionálnímu využití v zemědělství. Základním experimentálním přístupem zůstaly i zde metody optické spektroskopie. Pod vedením jubilanta se na katedře studují modelové fotosyntetické struktury (pigment-proteinové komplexy) i živé soustavy moderními metodami laserové spektroskopie. Těsně

Foto archiv MFF

sepětí této problematiky s praxí dokumentuje dlouhodobá spolupráce katedry chemické fyziky s Výzkumným a šlechtitelským ústavem bramborářským v Havlíčkově Brodě. V r. 1979 bylo úsilí akademika Vacka v tomto fyzikálně-chemicko-biologickém výzkumu oceněno udělením národní ceny ČSR.

Vackova rozsáhlá vědecko-výzkumná činnost je zřejmá z publikací, jichž je více než stovka, a to většinou v zahraničních časopisech. Ve svém oboru je uznáván, je zván na mezinárodní konference, kde vystupuje s vyžádanými referáty i s původními pracemi o výsledcích výzkumu na katedře. Je členem Evropské fyzikální společnosti, Francouzské fyzikální společnosti a Americké optické společnosti. Založil tradici mezinárodních seminářů o přenosu energie v kondenzovaném stavu, které katedra pořádá již 23 let a které si získaly dobré jméno mezi odborníky tohoto oboru na celém světě. Dlouhá léta aktivně pracuje v Jednotě čs. matematiků a fyziků a byl jedním ze zakladatelů odborné skupiny „chemická fyzika“, v jejímž výboru nepřetržitě pracuje dosud.

Prof. Vacek se věnoval též popularizaci vědy. Napsal více než čtyřicet odborných a populari-

začních článků do odborného i denního tisku a spolupracoval v tomto směru i s Čs. televizí. Je členem redakčních rad tří časopisů, mimo jiné i Czech. J. Phys.

Prof. Vacek je uznávaným vysokoškolským pedagogem. Pedagogické činnosti se vždy věnoval s velkou zodpovědností. Stál u zrodu katedry chemické fyziky a svou iniciativou rozhodující měrou přispěl k jejímu úspěšnému uvedení do života. Dal hlavní myšlenky a představy pro zformování studijního směru chemická fyzika a pro organizaci a náplň výuky fyziky pro přírodovědné obory na přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy. Sám připravil základní přednáškové kurzy. Vysoký pedagogický úvazek nad stanovenou normu si udržoval i v období, kdy působil jako děkan matematicko-fyzikální fakulty. Je autorem devíti různých učebních textů a jedné vysokoškolské učebnice, které jsou určeny pro studenty matematicko-fyzi-

kální fakulty oboru chemická fyzika a přírodovědecké fakulty všech odborných oborů.

Výsledky, kterých akademik Vacek dosáhl ve své dosavadní vědecké práci, ve výchově studentů a v řídicí a organizátorské činnosti, jednoznačně dokazují, že je výraznou osobností. Jeho spolupracovníci si ho váží pro jeho otevřenost a kritické postoje, pro jeho přímé jednání, pracovitost a náročnost. Dožívá se svého životního jubilea v plné svěžesti, aktivitě a v soustavném pracovním zatížení. My, jeho spolupracovníci, přátelé a žáci mu do dalších let přejeme pevně zdraví a mnoho dalších úspěchů ve vědecké i pedagogické práci. V osobním životě mu přejeme mnoho hezkých chvil, příjemnou pohodu, spokojenost a potěšení z jeho dětí. Jsme přesvědčeni, že vykoná ještě mnoho pro rozvoj fyziky a výchovu mladých fyziků.

Pavel Lukáč, Ivan Pelant, Eduard Vavřínek

Zprávy o jednorázových akcích je třeba dodávat redakci do 1 měsíce od skončení akce.

ZIMNÍ ŠKOLA JČSMF ROBUST 90

Ve dnech 8.1.—12. 1. 1990 se v DVP ČSAV v Liblicích konala 6. mezinárodní zimní škola JČSMF ROBUST 90, zabývající se novými

progresivními statistickými postupy a možnostmi, které nabízejí dosavadní počítače pro realizovatelnost a optimalizaci statistických výpočtů. Školu připravil pod záštitou pražské pobočky JČSMF a za přispění kolektivu členů pro výpočetní statistiku při MVS JČSMF a kolektivu členů Bernoulliho společnosti při MVS JČSMF organizační výbor ve složení dr. JAROMÍR ANTOCH, CSc. dr. TOMÁŠ HAVRÁNEK, CSc., doc. dr. JANA JUREČKOVÁ, DrSc., dr. JAN ÁMOS VÍŠEK, CSc., a ing. MILOSLAV VOŠVRDA, CSc. Zimní školy se zúčastnilo přes 70 odborníků z vysokých škol, ČSAV, výzkumných ústavů a praxe, jakož i 7 zahraničních hostů.

Pozornost byla věnována především těmto tematickým okruhům:

1. Analýza kategoriálních dat.
2. Časové řady.
3. Korespondenční analýza.
4. Plánování experimentů.
5. Pokrok ve výpočetní statistice a simulacích.
6. Robustní metody.

Souhrnné přednášky připravili přední českoslovenští a zahraniční odborníci z uvedených oborů. Dále byla přednesena řada krátkých sdělení jednotlivých účastníků. Úterní večer byl věnován diskusí u kulatého stolu na téma